

การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้วยการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ในจังหวัดจันทบุรี

DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY USING THE LESSON STUDY PROCESS TO PROMOTE THE LEARNING COMPETENCY OF THE EARLY CHILDHOOD TEACHERS IN CHANTHABURI PROVINCE

หฤทัย อนุสรราชกิจ^{1*} และวราลี ถนอมชาติ¹
Haruethai Anussornrajakit^{1*} and Waralee Thanonchat¹

Received : 31 January 2019

Revised : 24 May 2019

Accepted : 31 May 2019

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้วยการพัฒนาบทเรียนร่วมกันของครูปฐมวัย และ 2) พัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยจากการเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ผู้เข้าร่วมการวิจัย คือ ครูผู้สอนระดับปฐมวัยในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 20 คน การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบผสมผสาน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนหลัก ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้วยกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ขั้นตอนที่ 3 การนำกระบวนการไปใช้ปฏิบัติการกับครูปฐมวัยในสถานศึกษา ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ ปรับปรุงและประเมินผลกระบวนการ และขั้นตอนที่ 5 การสรุปและนำเสนอผลการพัฒนาผลการวิจัย มีดังนี้

1. ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูปฐมวัยที่เกิดจากการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน มีลักษณะที่สำคัญ คือ 1) ความเป็นกัลยาณมิตร 2) การมีเป้าหมายร่วมกัน 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 4) การรวมพลัง

2. ผลการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ครูเกิดการพัฒนาตนเองที่สะท้อนการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในประเด็นหลักของการจัดการเรียนรู้ คือ 1) การวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้ 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 3) การประเมินผลการเรียนรู้

คำสำคัญ: ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ครูปฐมวัย

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

¹Faculty of Education Rambhai Barni Rajabhat University

*ผู้นิพนธ์ประสานงาน E-mail: haruethai_n@hotmail.com

ABSTRACT

This research aimed to 1) develop professional learning community of early childhood teachers using the lesson study process and 2) develop the learning competency of the early childhood teachers in Chanthaburi Province. The research participants were twenty of the early childhood teachers from the schools in Chanthaburi province. This study was a qualitative research with integration. The research consisted of the five steps: 1) a study and analysis of the data about the lesson study process 2) develop the professional learning community using the lesson study process for the early childhood teachers 3) operate the process in the school 4) analysis and evaluate the process and 5) the conclusion of the research results.

The findings were as follows:

1. The professional learning community (PLC) of the early childhood teachers has the 4 important aspects; 1) the characteristic of the good friend among the teachers 2) the having a common goal 3) the learning sharing and 4) the collaboration.
2. The teacher's learning competency occurred in 3 issues: 1) planning and designing the lesson plan 2) operating the learning activities and 3) evaluating the learning.

Keywords: Professional Learning Community, Lesson Study, Early Childhood Teacher

บทนำ

การพัฒนาครูเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มีงานวิจัยจำนวนมากยืนยันว่า การที่ครูมีความรู้ ทักษะที่เหมาะสม รวมถึงการเตรียมครูใหม่ให้มีสมรรถนะที่ดีย่อมส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (Darling-Hammond, 1999 และ Brookfield & Brookfield, 1995) แนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เพื่อส่งเสริมความเป็นมืออาชีพดังกล่าว คือ การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เนื่องจากชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นการรวมตัวกันเป็นกลุ่มของครูผู้สอนเพื่อร่วมมือร่วมพลัง เรียนรู้ร่วมกันและสะท้อนผลการปฏิบัติอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายหลักคือเพื่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพัฒนาการเรียนรู้และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

บทบาทของครูในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลง และการจัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนจากการเน้นที่การสอนของครูเป็นเน้นที่การเรียนรู้ของนักเรียน และเปลี่ยนจากเน้นที่การเรียนรู้ของแต่ละบุคคล (Individual Learning) มาเป็นเน้นที่การเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม (Team Learning) รวมทั้งเปลี่ยนจากการเรียนแบบเน้นการแข่งขันมาเป็นเน้นที่ความร่วมมือหรือ

ช่วยเหลือแบ่งปันกัน จึงถือเป็นการเรียนรู้ร่วมกันไปกับกระบวนการเรียนรู้ของครูผู้สอนและสมาชิกที่อยู่ในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (วิจารณ์ พานิช, 2555)

นอกจากนี้ มีงานวิจัยจำนวนหนึ่งแสดงถึงผลที่เกิดจาก PLC ว่าสามารถช่วยส่งเสริมสมรรถนะการสอนของครูได้ และช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น (Annenberg Institute for School Reform, 2013) เนื่องจากชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่เข้มแข็งมีประโยชน์ต่อการดำเนินงานของโรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษาในการช่วยให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่ต้องจัดการเรียนรู้ รวมทั้งรู้วิธีการและแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีความพึงพอใจในการทำงาน ปฏิบัติการสอนมากขึ้น จึงช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนสูงขึ้น และชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพยังช่วยทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนทางโครงสร้างวัฒนธรรมการทำงานในโรงเรียน โดยครูรวมทั้งผู้บริหารมีโอกาสนในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติการสอนในบรรยากาศที่เอื้อให้เกิดการพัฒนา โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน คือ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

แนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเป็นแนวคิดที่เน้นความร่วมมือรวมพลัง โดยกลุ่มครูจะดำเนินงานตามวงจรกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ขั้นกำหนดบทเรียน เป็นการเลือกประเด็นหรือหัวข้อของบทเรียน จากการวินิจฉัยความต้องการของผู้เรียนและเป้าหมายหลักสูตรของโรงเรียน 2) ขั้นวางแผนบทเรียน โดยศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับหัวข้อหรือประเด็นที่เลือกและร่วมกันพัฒนาแผนการสอน 3) ขั้นสอน โดยครูหนึ่งคนจากกลุ่มครู ครูคนอื่น ๆ สังเกตการณ์สอนอย่างใกล้ชิด จดบันทึกและเก็บรวบรวมหลักฐานเพื่อทำความเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน 4) ขั้นสะท้อนความคิดและการประเมิน เป็นขั้นตอนที่กลุ่มครูอภิปรายเกี่ยวกับผลการสังเกตและข้อเสนอแนะต่อบทเรียน โดยเน้นการทำความเข้าใจกระบวนการคิดของนักเรียน และสะท้อนว่าครูได้เรียนรู้อะไรจากการดำเนินการในชั้นเรียน 5) ขั้นปรับปรุงแก้ไขบทเรียน เป็นขั้นตอนที่กลุ่มครูปรับปรุงแก้ไขบทเรียนจากปัญหาที่พบในการสอน และ 6) ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นขั้นตอนที่กลุ่มครูเสนอผลการพัฒนาบทเรียน กระบวนการคิด และข้อค้นพบของกลุ่ม เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจสิ่งที่กลุ่มครูเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น (ชาโรนีย์ ตริวรัญญู, 2550 อ้างถึง North Central Regional Educational Laboratory, 2002)

โครงการวิจัยนี้ ผู้วิจัยต้องการหาแนวทางในการส่งเสริมครูให้เกิดการพัฒนาตนเองของครูร่วมกับกลุ่มครู ผู้วิจัยพบว่า การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน เป็นแนวทางการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาครูและเป็นแนวทางในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูได้ สามารถปรับเปลี่ยนมุมมองและการปฏิบัติของครูโดยผ่านการเรียนรู้ภายในของตนเองร่วมกับกลุ่มครูด้วยกัน เพื่อเป้าหมายของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ผู้วิจัยจึงต้องการพัฒนากระบวนการเรียนรู้สำหรับครู โดยบูรณาการการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเข้าสู่การพัฒนาวิชาชีพครู โดยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้มีความเป็นรูปธรรมและมีรายละเอียดเพียงพอต่อการส่งเสริมให้ครูสามารถพัฒนาตนเองได้ และเลือกใช้วิธีการวิจัยแบบปฏิบัติการ และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อให้สามารถค้นหา พัฒนา ตรวจสอบปรากฏการณ์การเรียนรู้ของครูจากข้อมูลจริงที่ศึกษา นำไปสู่การอธิบายกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น และเพิ่มพูนความรู้ทางด้านการพัฒนาครู รวมถึงได้คำอธิบายปรากฏการณ์การพัฒนาทางวิชาชีพของครูที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้นั้น สามารถวิเคราะห์ให้เห็นสภาพการณ์ เงื่อนไข

การกระทำ ผลลัพธ์ ของกระบวนการนั้น ๆ เป็นการได้ประโยชน์และเป็นข้อมูลพื้นฐานให้กับ
การพัฒนาครูได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้วยการพัฒนาบทเรียนร่วมกันของครูปฐมวัย
2. เพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยจากการเข้าร่วมกระบวนการพัฒนา

บทเรียนร่วมกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา โดยใช้วิธีการวิจัยแบบปฏิบัติการ และ
เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการวิจัยเป็น 5 ขั้นตอน มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง คือ แนวคิด
การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ แนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะ
การจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูด้วยกระบวนการพัฒนาบทเรียน
ร่วมกันเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ประกอบด้วย การดำเนินงาน หลัก ดังนี้

2.1 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ที่มีองค์ประกอบของ
กระบวนการ คือ แนวคิดและหลักการของกระบวนการ วัตถุประสงค์ ยุทธศาสตร์ ขั้นตอน และ
การประเมินผลกระบวนการ ซึ่งมีขั้นตอนหลักที่สำคัญในการดำเนินการตามกระบวนการฯ คือ
1) การวางแผน มีการกำหนดเป้าหมาย และการวางแผนบทเรียน 2) การปฏิบัติการ ประกอบด้วย
การสอนและการสังเกตการสอน และ 3) การสะท้อนผลการเรียนรู้ ประกอบด้วย การอภิปรายผล
การปรับปรุงแก้ไขบทเรียน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2.2 การตรวจสอบคุณภาพ ความถูกต้อง และปรับปรุงแก้ไขของกระบวนการเรียนรู้กับ
ผู้เชี่ยวชาญก่อนการนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 3 การนำกระบวนการไปใช้ปฏิบัติการกับครูปฐมวัยในสถานศึกษา ประกอบด้วย
การดำเนินงาน ดังนี้

3.1 การคัดเลือกผู้เข้าร่วมการวิจัยเป็นครูปฐมวัยแบบเฉพาะเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติ
ของครู คือ เป็นผู้ปฏิบัติการสอนระดับการศึกษาปฐมวัยในเขตจังหวัดจันทบุรี ที่มีความตั้งใจ และ
สมัครใจในการเข้าร่วมการวิจัย จำนวน 20 คน

3.2 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของครู และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยกับครู

3.3 การดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมเชิงคุณภาพ
คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และ
การประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ ปรับปรุงและประเมินผลการใช้กระบวนการ ประกอบด้วย การดำเนินงาน ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์และปรับกระบวนการ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบ วิเคราะห์ข้อมูล เป็นระยะเวลา ตลอดการดำเนินการโดยวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่กับการเก็บรวบรวมข้อมูล และตรวจสอบ ความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลจากหลากหลายวิธีการ คือ 1) การตรวจสอบกับคนใน โดยครูกรณีศึกษา เป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลภายหลังการถอดข้อความจากเทปเสียงและบันทึกลงใน แบบบันทึกบทสัมภาษณ์เชิงลึก 2) การตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลจากหลากหลายวิธีการ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล การสังเกตและ จดบันทึกสั้นขณะร่วมกิจกรรม และการดึงข้อมูลจากบันทึกการเรียนรู้ของครู และ 3) การตรวจสอบ เป็นระยะตลอดการเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการที่กล่าวมาข้างต้นเป็นระยะ อย่างต่อเนื่อง

4.2 การวิเคราะห์ลักษณะของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู และผลการเรียนรู้ของครู ที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสถิติร้อยละ

ขั้นตอนที่ 5 การสรุป และนำเสนอผลการพัฒนา ประกอบด้วย

5.1 การรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล

5.2 การนำเสนอผลการวิจัย คือ ลักษณะชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูปฐมวัย และ สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ที่เกิดขึ้น สรุปและนำเสนอผลการวิจัยเพื่อตอบคำถามการวิจัย เป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1

เพื่อตอบคำถามวิจัยข้อ 1 คือ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูปฐมวัยที่เกิดจากการพัฒนา บทเรียนร่วมกัน มีลักษณะอย่างไร

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูปฐมวัยที่เกิดจากการพัฒนาบทเรียนร่วมกันผู้วิจัยได้ทำ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์ข้อมูลจากบันทึกการเรียนรู้ บทสัมภาษณ์ และ บันทึกการสังเกตภาคสนาม ตั้งแต่เริ่มดำเนินการกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน พบว่า ชุมชน การเรียนรู้ทางวิชาชีพครูปฐมวัยมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. ความเป็นกัลยาณมิตร

กระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างเพื่อนครูปฐมวัย การดำเนินงานเริ่มจากการวางแผน การสอนและการสังเกตการณ์สอน และการสะท้อนผลการเรียนรู้ ซึ่งในทุกขั้นตอนของการดำเนินการ ครูต้องทำงานร่วมกัน พัฒนาความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และ สื่อสารความปรารถนาดีต่อกันอย่างเป็นกัลยาณมิตร ซึ่งความเป็นกัลยาณมิตรจะทำให้ครูเกิด ความสบายใจ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูปฐมวัยที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน เป็นการทำงานของกลุ่มครูปฐมวัยที่มีความเป็นกัลยาณมิตร ครูที่ทำงานร่วมกันได้พัฒนาคุณสมบัติ

ของกัลยาณมิตร 7 (พระพรหมคุณาภรณ์ ป. อ. ปยุตฺโต, 2559) ประกอบด้วย ความน่ารัก น่าเคารพ น่าเจริญใจ รู้จักพูดให้ได้ผล อดทนต่อถ้อยคำ แกล้งเรื่องเล็กน้อยได้ และไม่ชักนำในอฐาน

2. การมีเป้าหมายร่วมกัน

การทำงานพัฒนาบทเรียนร่วมกันของครูปฐมวัยมีเป้าหมายร่วมกันเป็นหนึ่งเดียว คือ การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของครู ซึ่งมุ่งเน้นเป็นหนึ่งเดียวกันคือ การพัฒนาเด็ก และได้พัฒนาตัวครูเองด้วย ในบทบาทของการพัฒนาเด็ก ครูทั้งหมดให้ความสำคัญกับแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ครูมุ่งหวังให้แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเป็นแผนที่มีคุณภาพ สามารถจัดการเรียนรู้ให้เด็กได้พัฒนาตามวัตถุประสงค์ที่วางแผนไว้ได้ การมีเป้าหมายร่วมกันของกลุ่มครูปฐมวัยเป็นลักษณะสำคัญที่ทำให้ครูมุ่งมั่นในการพัฒนาบทเรียน เป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ชัดเจน

3. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันของครูปฐมวัย ตั้งแต่การวางแผน และออกแบบการจัดการเรียนรู้ การสอนและสังเกตการณ์สอน และการสะท้อนผลการเรียนรู้ ครูได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ครูแต่ละคนมีภูมิหลังประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน การที่ครูได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้ครูได้มีโอกาสรับรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ แนวคิดและมุมมองที่แตกต่างไปจากเดิม เป็นการเปิดโลกการเรียนรู้ของครู และเรียนรู้ที่จะเปิดรับสิ่งใหม่ และยอมรับความแตกต่างได้

4. การรวมพลัง

ชุมชนการเรียนรู้ของครูปฐมวัยที่มุ่งพัฒนาบทเรียนร่วมกันเป็นการรวมพลังของครูในโรงเรียน รวมทั้งการหนุนเสริมจากผู้บริหาร เพื่อให้การดำเนินการพัฒนามุ่งหน้าไปในทางเดียวกัน และประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ การรวมพลังนี้ให้ความสำคัญกับการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ตามบทบาทหน้าที่ คือ ครูช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดำเนินการตามกระบวนการ ผู้บริหารหนุนเสริมให้กำลังใจ รวมทั้งอำนวยความสะดวกในการดำเนินการทุกด้าน ทั้งการจัดสรรเวลางบประมาณ ปัจจัยที่จำเป็น รวมทั้งจัดหาแหล่งความรู้ทางวิชาการ และการขอรับการสนับสนุนทางวิชาการจากนักวิชาการภายนอกโรงเรียนด้วย

ส่วนที่ 2

เพื่อตอบคำถามวิจัยข้อ 2 กระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยหรือไม่ อย่างไร และในลักษณะใด

ผลการเรียนรู้ของครู ในด้านการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ปฐมวัย กระบวนการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย จากบันทึกการเรียนรู้ของครู การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ครูเป็นรายบุคคล และจากการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ซึ่งครูได้สะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเอง ในด้านสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยที่เข้าร่วมกระบวนการพัฒนา
บทเรียนร่วมกัน (N = 20)

รายการประเมิน	ระดับสมรรถนะ							
	ระดับ 5 ดีมาก		ระดับ 4 ดี		ระดับ 3 ปานกลาง		รวมจำนวนครูที่มี ระดับสมรรถนะ 4 ขึ้นไป	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. องค์ประกอบของ แผนการจัดการเรียนรู้	1	5	15	75	4	20	16	80
2. ความสามารถ ในการวางแผน การจัดการเรียนรู้	0	0	17	85	3	15	17	85
3. ความสามารถ ในการออกแบบ การจัดการเรียนรู้	1	5	16	80	3	15	17	85
4. ความสามารถในการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้	1	5	17	85	2	10	18	90
5. ความสามารถในการ ประเมินผลการเรียนรู้	1	5	15	75	4	20	16	80
6. ภาพรวมของ การจัดการเรียนรู้	2	10	18	90	0	0	20	100

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ครูมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ด้านภาพรวมของ
การจัดการเรียนรู้ในระดับ 4 ขึ้นไป ร้อยละ 100 มีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ด้านความสามารถ
ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับ 4 ขึ้นไป ร้อยละ 90 และมีสมรรถนะด้านองค์ประกอบของ
แผนการจัดการเรียนรู้ และด้านความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ในระดับ 4 ขึ้นไปต่ำสุดคือ
ร้อยละ 80 ซึ่งผลการประเมินนี้เป็นการประเมินตนเองของครูแต่ละคนภายหลังการเข้าร่วม
กระบวนการฯ

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากบันทึกการเรียนรู้ของครู
การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ครูเป็นรายบุคคล ซึ่งครูได้สะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเอง
ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์การเรียนรู้ของครูที่เข้าร่วมกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน
เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย พบว่า ครูที่เข้าร่วมกระบวนการฯ ได้เกิด
การพัฒนาตนเองที่สะท้อนสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในประเด็นหลักของการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. การวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้

ครูสามารถสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเอง ว่า การพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับเพื่อนครู ตั้งแต่การวางแผนออกแบบการจัดการเรียนรู้ ช่วยให้ครูได้มองเห็นองค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ อย่างรอบด้าน เกิดความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการออกแบบการจัดการเรียนรู้มากขึ้น ครูสามารถวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้ดีมากขึ้นกว่าเดิม สามารถจัดวาง องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน องค์ความรู้ที่ต้องการสอน และสภาพ บริบทของผู้เรียนและชั้นเรียนได้ชัดเจนขึ้น เมื่อได้มีการแลกเปลี่ยนกับกลุ่มครูด้วยกัน ทำให้ครูได้ มุมมองที่หลากหลาย และยังสร้างความมั่นใจในการวางแผนการสอนให้กับครูมากขึ้น

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ครูได้สะท้อนผลการเรียนรู้ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเองว่า เมื่อ กระบวนการพัฒนาบทเรียนได้มีกระบวนการการเข้าสังเกตการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครู ในบริบทจริง ทำให้ครูเรียนรู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเองในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เนื่องจากมีเพื่อน ครูได้สังเกตเห็นรายละเอียด และการดำเนินการ เป็นมุมมองของบุคคลที่สาม ซึ่งตัวครูที่กำลัง จัดกิจกรรมการเรียนรู้อาจไม่สังเกตเห็นได้ สิ่งเหล่านี้ เมื่อได้มาแลกเปลี่ยนและให้ข้อมูลป้อนกลับ ภายหลัง ครูสามารถนำข้อมูลที่เพื่อนครูให้มาปรับปรุงการสอนของตนเองในครั้งต่อไป คุณภาพและ ประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในบทเรียนต่อไปก็จะพัฒนาขึ้น

3. การประเมินผลการเรียนรู้

ครูได้สะท้อนผลการเรียนรู้ในด้านการประเมินผลการเรียนรู้ว่า จากการร่วมกันวางแผน และออกแบบการจัดการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสะท้อนผลการสังเกตชั้นเรียนกับเพื่อน ครู ส่งผลให้ครูสามารถเลือกวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับผู้เรียนและบทเรียนมากขึ้น สามารถประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงในขณะทำกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ได้ และการนำ ผลการประเมินมาวิเคราะห์ในภายหลัง ทำให้ได้ทราบพัฒนาการของผู้เรียน เพื่อหาแนวทาง ในการพัฒนาผู้เรียนในบทเรียนครั้งต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้วยการพัฒนาบทเรียน ร่วมกัน เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยในจังหวัดจันทบุรี มีประเด็นสำคัญ ที่ผู้วิจัยนำมา อภิปราย ดังนี้

1. กระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันสำหรับครูปฐมวัยในจังหวัดจันทบุรีที่พัฒนาขึ้น ตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลความต้องการการพัฒนาวิชาชีพของครูในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี และแนวคิด การพัฒนาบทเรียนร่วมกันเป็นกระบวนการ ที่พัฒนาความสามารถทางวิชาชีพ ให้ครูสามารถพัฒนา สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางการศึกษาปฐมวัยของตนเองได้ กระบวนการที่พัฒนาขึ้นมีขั้นตอน ของการปฏิบัติการ เป็นการเรียนรู้ร่วมกันกับเพื่อนครูในสถานศึกษาของตนเอง โดยมีโรงเรียนเป็นฐาน สอดคล้องกับ อรพรรณ พรสีมา (2546) ที่กล่าวถึง แนวคิดในการฝึกอบรมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานว่า เป็นการฝึกอบรมที่เน้นการพัฒนาตนเองในสถานการณ์จริงที่ครูปฏิบัติงาน หรือเป็นการพัฒนา

ในลักษณะการพัฒนาที่มีงานในโรงเรียน โดยยุทธวิธีเพื่อนช่วยเพื่อน และสร้างเครือข่ายทางวิชาการ เพื่อให้เกิดระบบการนิเทศติดตามผลการพัฒนาที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังสอดคล้องกับ สุวิมล ว่องวานิช (2547) ที่กล่าวว่าการเรียนรู้ร่วมกันและพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน ผ่านการปฏิบัติงานจริงในลักษณะของการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้จากครูพี่เลี้ยงที่มีความรู้/ประสบการณ์ คอยให้ความช่วยเหลือพัฒนาการปฏิบัติงานและผู้เข้าร่วมอบรมด้วยกัน ส่งเสริมศักยภาพครูเป็นรายบุคคลตามความต้องการจำเป็น เปิดโอกาสให้ครูได้นำเสนอ/ออกแบบวิธีการเรียนรู้ตามสภาพปัญหาและความต้องการได้

2. ผลการเรียนรู้ของครูในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ปฐมวัย

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูที่พัฒนาขึ้นจากการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ในด้านองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ การวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ และภาพรวมของการจัดการเรียนรู้ เป็นสมรรถนะที่เกิดขึ้นและมีความสำคัญในการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย สอดคล้องกับ สมรรถนะที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ของครูประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านความสามารถในการสร้าง และพัฒนาหลักสูตร 2) ด้านความสามารถในเนื้อหาสาระที่สอน 3) ด้านความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) ด้านความสามารถในการใช้และพัฒนานวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ 5) ด้านความสามารถในการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ (นันทกา วารินัน, 2557) นอกจากนี้ สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เหล่านี้ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่วางไว้ สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน เป็นการทำงานของกลุ่มครูที่มีเป้าหมายร่วมกัน ในสภาพการณ์จริงจึงเป็นการพัฒนาสมรรถนะของครูที่เกิดผลกับผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม และการพัฒนาบทเรียนร่วมกันยังก่อให้เกิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) สอดคล้องกับการศึกษาของ Annenberg Institute for School Reform (2013) ที่ระบุว่า PLC สามารถช่วยส่งเสริมสมรรถนะการสอนของครูได้ และช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น เนื่องจากชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่เข้มแข็งมีประโยชน์ต่อการดำเนินงานของโรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษา ในการช่วยให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่ต้องจัดการเรียนรู้ รวมทั้งรู้วิธีการและแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีความพึงพอใจในการทำงาน ปฏิบัติการสอนมากขึ้น จึงช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนสูงขึ้น และชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพยังช่วยทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนทางโครงสร้างวัฒนธรรมการทำงานในโรงเรียน โดยครูรวมทั้งผู้บริหารมีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติการสอนในบรรยากาศที่เอื้อให้เกิดการพัฒนา โดยมีเป้าหมายหลักร่วมกัน คือ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

3. ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูปฐมวัย

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูปฐมวัยที่เกิดขึ้นจากกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันของครูปฐมวัย เป็นชุมชนที่เกิดจากการปฏิบัติงานจริงของครูในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม เป็นการทำงานของกลุ่มครูที่มีเป้าหมายร่วมกัน ในสภาพแวดล้อมของการทำงานที่เป็นมิตร และปรารถนาดีซึ่งกันและกัน มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง สอดคล้องกับ ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2560) ได้กล่าวถึงลักษณะของ PLC ว่า เป็นชุมชนที่มีความสัมพันธ์อันดีและ

อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นบรรยากาศที่ช่วยให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาอื่น ๆ พร้อมทั้งจะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้ดี เป็นชุมชนที่มีฉันทะและความศรัทธาในการทำงาน โดยครูที่เป็นสมาชิกของชุมชนมีความรัก ความศรัทธาในวิชาชีพครูมีความปรารถนาดีและมุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนด้วยความจริงใจ เป็นชุมชนที่เอื้ออาทร มีคุณธรรมและเป็นกัลยาณมิตรกันในทางวิชาการ และเป็นชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวิชาชีพได้

ข้อเสนอแนะ

1. กระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันสำหรับครูปฐมวัยในจังหวัดจันทบุรี ที่พัฒนาขึ้นเป็นกระบวนการพัฒนาครูที่สามารถนำไปปรับใช้กับครูในทุกสาขาวิชา และทุกพื้นที่ โดยผู้ใช้ความต้องการการพัฒนาของครูในพื้นที่และสาขาวิชานั้น ๆ สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการให้เหมาะสมกับบริบทที่แตกต่างกันไป

2. กระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันสำหรับครูปฐมวัยในจังหวัดจันทบุรี เป็นกระบวนการต่อเนื่อง สามารถบูรณาการเข้ากับการปฏิบัติงานในวิชาชีพของครูในสถานศึกษาได้ โดยไม่ต้องดึงครูออกจากห้องเรียน การดำเนินการพัฒนาตามกระบวนการต้องอาศัยความใกล้ชิด การสนับสนุนจากผู้บริหารที่ควรให้ความสำคัญ อำนวยความสะดวกทั้งในแง่วิชาการ และงบประมาณสนับสนุน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานครูได้จริง และเกิดการพัฒนามีประสิทธิภาพสูงสุด

3. กระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันสำหรับครูปฐมวัยในจังหวัดจันทบุรี ที่พัฒนาขึ้นมีระยะเวลาของการวิจัยเพียง 1 ปีการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยต้องใช้เวลาในการศึกษาข้อมูลบริบทความต้องการของพื้นที่ในช่วงเวลาหนึ่ง การทดลองใช้กระบวนการกับครูจึงเป็นเพียงช่วงเวลาสั้น ๆ การนำไปปรับใช้ควรมีการวางแผนให้มีกระบวนการทำงานที่ต่อเนื่อง และรวมทั้งควรมีการศึกษาวิจัย เฉพาะผลการจัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเมื่อได้จัดอย่างต่อเนื่องต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชาธิณี ตรีวิทย์. (2550). การพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาตามแนวคิดการศึกษาผ่านบทเรียน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2560). ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและแนวทางการนำมาใช้ในสถานศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ. 10(1): 34-41.
- นันทกา วารินิน. (2557). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาแพงเพชร เขต 2. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ฉบับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ. 7(2): 1-13.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2559). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ.

- วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: ตาต้า พับลิเคชั่น.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2547). **การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรพรรณ พรสีมา. (2546). **รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน: ตัวอย่างประสบการณ์ที่คัดสรรโรงเรียนในโครงการโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน**. กรุงเทพฯ: วีทีซีคอมมิวนิเคชั่น.
- Annenberg Institute for School Reform. (2013). **Professional Learning Communities: Professional Development Strategies That Improve Instruction**. [Online]. Available : <http://www.annenberginstitute.org/pdf/proflearning.pdf>. (2013, 2 May).
- Brookfield, S. D., & Brookfield, S. (1995). **Becoming a critically reflective teacher**. San Francisco: Jossey-Bass.
- Darling-Hammond, L. (1999). **Teacher quality and student achievement: A review of state policy evidence**. Seattle, WA: Center for the Study of Teaching and Policy, University of Washington.